

(bibliografia científica)

CRÍTiquesELS FORMATGES A CATALUNYA

Enric Canut Francesc Navarro

**Els formatges
a Catalunya**

LLIBRE QUE CONTÉ
ELS SECRETS DE FER FORMATGES,
QUE DESCRIU L'ART I L'ÚS DE LES EINES,
LES VIRTUTS DEL BESTIAR I ELS TRÀFECS
I VIATGES DELS RAMATS, QUE ADVERTEIX
DEL PERILL QUE TOT PLEGAT S'ACABI
I MOLTES ALTRES CURIOSITATS

ALTAFULLA

Enric Canut i Francesc Navarro: *Els formatges a Catalunya*. Llibre que conté els secrets de fer formatges, que descriu l'art i l'ús de les eines, les virtuts del bestiar i els tràfecs i els viatges dels ramats, que adverteix que tot plegat s'acaba i moltes altres curiositats. Editorial Altafulla, Barcelona, 1980, 185 pàgines.

Ens trobem davant d'un llibre curiós i ben fet que fa alhora plaer de llegir i de mirar. Els autors, novells en el camp de la lletra impresa, aconsegueixen que el lector no pugui deixar anar el llibre fins que l'ha acabat, com si es tractés d'una rondalla o d'un conte d'intriga en què sempre ens delim per saber què els passarà de nou als protagonistes en el següent capítol. Els protagonistes són els homes i les dones de la nostra terra que, amb saviesa mai escrita i al llarg dels segles, han tingut i alimentat uns animals —ovelles, cabres i vaques— i n'han aprofitat la llet per a fer de diferents formes i maneres aquest plaer dels sentits que són els formatges.

I aquí rau un dels primers valors del llibre, el d'haver sabut acostar-se a un tema de la vida quotidiana de manera planera però també amb el rigor etnogràfic necessari per a permetre als estudiosos fer comparances i establir relacions amb d'altres economies ramaderes productores de formatges. Ells es confessen a la introducció seguidors de la tasca de Ramon Violant i Simorra a la recerca etnogràfica en el terreny de la ramaderia i verament li han retut amb el seu llibre el millor homenatge que es pot fer a un mestre: demostrar, amb el propi treball, haver ben après la lliçó que ell ha donat.

Canut —aquest pensem que és principalment mèrit d'ell— ha sabut

acostar-se a les coses petites d'una ramaderia castigada per l'oblit de la societat de consum i aprendre tot allò que els pastors i els ramaders li han contat i s'ha esforçat a explicar-ho després a un públic de ciutadans allunyats i desconexors del món rural. I en aquests ciutadans deseducats —estudiosos i no— ens ha obert els ulls davant d'una realitat —els formatges— que creïem inexistents a casa nostra i de la qual parlàvem com d'una aportació d'altres cultures quan tornàvem de nord enllà després d'un maig francès o d'una anada a Perpinyà a veure cinema. Nosaltres només havíem conegut el formatge blanc —suposadament manxego o menorquí— i el vermell —dit també holandès en record de temps millors. Aquests eren els que portàvem a l'escola per a berenar. Hi havia també el formatge ratllat —aneu a saber què era en realitat— per a gratinar els canalons de Nadal o d'alguna festa assenyalada. Desconeixíem que a les muntanyes pallareses, a la Vall d'Aran o als Ports de Tortosa hi havia uns pastors i uns ramaders que feien veritables meravelles amb la llet del seu bestiar i que això era part de la cultura del nostre poble. Desconeixíem tota la riquesa de la nostra cultura en aquest camp com la desconexíem en molts d'altres que ens eren amagats. Creiem que aquest llibre ens ajudarà a superar aquesta ignorància pel que fa als formatges.

I tot això posat en un llenguatge planer i entenedor —mèrit aquest més aviat de Navarro— que fa plenament accessible al lector fins i tot allò que és més complicat i difícil.

(Dolors Llopart)

LA UNESCO

I ELS TERRATRÈMOLS

UNESCO. *Terremotos. Evaluación y mitigación de su peligrosidad*. Barcelona, Ed Blume, 1980.

La resolució 2.222 de la divuitena reunió de la conferència general de la UNESCO autoritzà el director general, amb la cooperació de les organitzacions apropiades del sistema de les Nacions Unides i dels organismes científics no governamentals internacionals competents, a promoure l'estudi dels perills naturals d'origen geofísic i dels mitjans de protecció contra ells. En particular, amb l'organització d'una conferència intergovernamental sobre l'avaluació i la disminució dels riscos sísmics.

El desembre del 1974, el director general de la UNESCO, per tal de donar una base científica i tècnica sòlida a aquesta conferència, convocà un comitè preparatori compost d'experts. La seva tasca era examinar els avenços que s'havien produït des de la darrera reunió intergovernamental, celebrada el 1964, que tractà dels camps de la sismologia, l'enginyeria sísmica i matèries connexes. Aquest comitè també tingué la tasca de preparar un projecte d'ordre del dia de la conferència. Finalment aquesta es va celebrar a París els dies 10 a 19 de febrer de 1976. Amb aquest motiu diversos especialistes en sismologia, enginyeria antisísmica i en els aspectes socials i econòmics dels riscos sísmics presentaren diverses ponències sobre els temes inclosos dins l'agenda de la conferència. Un cop finalitzada, els autors convertiren les seves ponències en articles. L'any 1978 la UNESCO els publicà juntament amb l'informe final en un llibre, *The assesment and mitigation of earthquake risk*. El llibre que avui presentem n'és la traducció al castellà.

Hom pot considerar aquest llibre un bon balanç de l'estat actual dels coneixements sobre els terratrèmols, el seu origen, els seus efectes socials i econòmics i les mesures que hom pot prendre per a reduir les pèrdues que ocasionen. Si bé no tots els articles són innovadors, aquest llibre és un document interessant a tenir en compte. Encara més amb la manca de textos i d'informació que patim sobre aquest camp. Cal recordar que la península ibèrica és una zona geogràfica de sismicitat mitjana en la qual, si bé no ocorren sovint terratrèmols de gran magnitud, sí que es veu afectada per moviments sísmics petits que poden arribar a provocar danys. Tot document que ens instrueixi sobre aquesta qüestió ha d'ésser benvingut.

Els quinze articles que componen el llibre estan disposats en tres blocs segons els diversos temes. El primer d'aquests blocs es titula "Avaluació del risc sísmic", i és, potser, el que té un enfocament més teòric. Els seus tres primers articles tracten, d'una manera força extensa, del problema de la determinació de les zones sísmiques, tant pel que fa a grans extensions (amb estudis sobre l'elaboració dels mapes de zonificació), com l'àmbit més detallat dins d'aquestes zones (microzonifica-

ció). També tracten de manera seriosa del problema de la predicció dels terratrèmols en aquestes zones concretes. Els altres tres treballs d'aquest bloc es refereixen als temes de sismicitat induïda per l'acció de l'home (en la construcció de rescloses, en la injecció de fluids en els porus i en les esquerdes de les roques i en l'excavació de mines); als tsunamis i, finalment, a la importància de l'estudi dels terratrèmols sobre el terreny, donat que això proporciona un coneixement més precís dels problemes reals que es plantegen.

El segon bloc d'articles tracta de les mesures tècniques que l'enginyeria pot subministrar per a la reducció de les pèrdues. Aquesta part, més pràctica, està dedicada a l'estudi de les condicions a considerar a l'hora del disseny i la construcció tant d'edificis residencials com d'estructures singulars, tenint en compte l'acció destructora dels terratrèmols. El primer tema que es tracta són els codis, els materials i el disseny d'edificacions perquè siguin resistents als terratrèmols. Les qüestions abordades són: les propietats sismoresistents de les grans rescloses, el disseny sismoresistent de les plantes d'energia nuclear i el reforçament de les estructures danyades pels sismes.

La tercera part d'aquest llibre està enfocada cap a les implicacions socials del risc sísmic. En un primer treball es desenvolupa la qüestió del procés d'ajustament humà al risc sísmic, entès aquest ajustament com un canvi d'acció o la possibilitat de canviar-la en resposta a un estímul extern, en el nostre cas el risc sísmic. Així mateix es tracten els temes relacionats amb les assegurances i les conseqüències econòmiques dels terratrèmols, la planificació dels establiments humans en regions sísmiques i la protecció, el socors i la rehabilitació en el cas d'un terratrèmol.

Després dels articles, al final del llibre, es reproduïxen les resolucions de la conferència. Entre aquestes resolucions es troben les recomanacions que aquesta fa als Estats membres (entre ells l'Estat espanyol) per a un millor enfrontament dels problemes que plantegen els fenòmens sísmics. Potser caldria recordar, en relació amb això, l'existència d'unes normes sismoresistents, elaborades per la comissió permanent de normes sismoresistents l'any 1974. La seva aplicació i consideració és obligatòria en tot projecte, construcció i explotació d'obres i serveis a tot l'àmbit de l'Estat espanyol des de la seva publicació al Butlletí Oficial de l'Estat.

Si el contingut és interessant, els treballs inclosos en el llibre de terratrèmols de la UNESCO han estat escrits en un llenguatge senzill, fet del conjunt un text de lectura amena, assequible a sectors que ultrapassen el cercle dels especialistes, cosa que, evidentment, n'augmenta l'interès. Cal tenir en compte l'extensa bibliografia que acompanya gairebé tots els articles, fet que converteix el llibre en una bona eina per a estudis posteriors.

Emma Suriñach

LA VEGETACIÓ

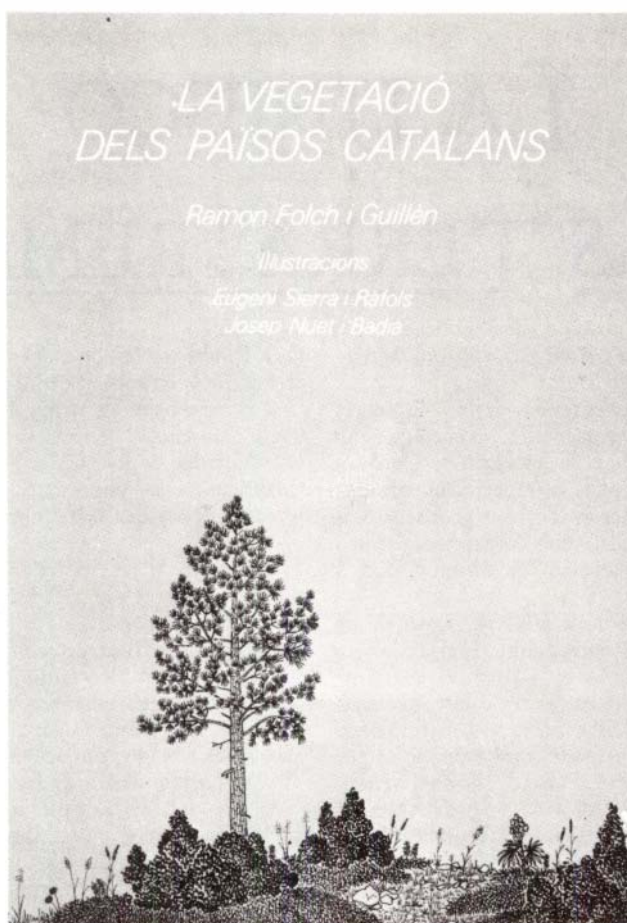
ALS PAÏSOS CATALANS

Fer feina de recopilador i presentar en forma assequible una informació extensa i dispersa sobre un tema determinat ha estat una activitat menys valorada que no caldria a casa nostra, on tanmateix mai no han mancat esforços disposats a fer-la en els més diversos camps del saber, sobretot en els de les ciències socials i

de les històriques. Mai, però, fins ara un treball de recopilació —en el qual no falten, val a dir-ho, les aportacions personals de l'autor— no havia assolit com aquest llibre agermanar el rigor i l'exhaustivitat amb l'amenitat i —per què no dir-ho— la bellesa.

Perquè *La vegetació dels Països Catalans* és un llibre que admet múltiples

lectors i lectures. Pels seus capítols introductoris és un petit tractadet de geobotànica amb aplicació especial als Països Catalans que el fa d'interès per a estudiants i ensenyants de tots els nivells a condició de no deixar-se entrebancar per un vocabulari que, de tan ric, pot arribar a fer-se esquerp per a segons quin lector. Si afegim a aquests capítols introductoris el pinyol del llibre, que és l'enumeració i la descripció sistemàtiques de les unitats de vegetació dels Països Catalans, ja ens trobem amb el llibre que interessa un ampli ventall de gent. Fet i fet, tots els qui per una raó o altra s'interessen pel territori dels Països Catalans. Novament els ensenyants, i també els estudiants de nivells superiors, els geògrafs, els urbanistes, els tècnics amb responsabilitats en l'ordenació del territori (i també, no cal dir-ho, els polítics amb aquestes mateixes responsabilitats), a més —i no pas en darrer lloc— dels botànics. En un altre ordre de coses tots els qui es preocupen pel patrimoni natural de la nostra terra, des dels excursionistes d'arrels centenàries fins als múltiples grups ecologistes i els partidaris "per lliure" del retorn a la natura. El llibre sencer interessa, a més, i molt, els botànics, els ecòlegs, els naturalistes en general, perquè, tot i no ser una obra de recerca, tal com el mateix autor reconeix, mai fins ara no s'havia fet una sistematització tan completa de les comunitats vegetals dels Països Catalans. Hi havia hagut intents semblants, per a àrees més limitades de les terres catalanes, deguts la majoria a Oriol de Bolòs (sol o en col·laboració amb J. Braun-Blanquet, A. de Bolòs, R. Molinier, etc.), però també alguns a Josep Vigo, a A. Rigual o al mateix Ramon Folch i Guillèn; hi havia hagut multitud d'estudis monogràfics sobre diferents àrees més o menys reduïdes de la nostra geografia; cap, però, que reeixís a abastar la totalitat del territori dels Països Catalans de manera —dins de les limitacions amb què això es pot afirmar de qualsevol obra humana— tan exhaustiva. En temps d'"harmonitzacions"

com els que corren no és sobrer reblar una afirmació que encapçala el llibre en justificar l'àmbit territorial que abasta. El marc triat —els Països Catalans— és en paraules de l'autor "biogeogràficament tan artificiosament com qualsevol altra circumscripció humana, però no pas més"; tanmateix, és el "marc que l'autor reconeix com el seu nacional propi" i és amb l'afany de dotar aquest territori d'una eina més que ajudi a fer-lo intel·ligible i a projectar-ne el futur que aquest llibre ha estat escrit. I no oblidem, per acabar, el valor afegit que representen les esplèndides il·lustracions —totes originals— del llibre. Al marge del seu valor científic, tant pel que fa a les figures de plantes d'Eugeni Sierra com als blocs-diagrames de Josep Nuet, el seu valor estètic és també molt elevat i obre la porta a una lectura diferent de les fins ara enumerades: la del *voyeur* de llibres bonics, fugitiu de tanta col·lecció de cromos

relligada en pell com ara es ven per les llibreries. *La vegetació dels Països Catalans* és a les antípodes d'aquests llibres "de regal"; en un marc d'una austeritat tipogràfica que gairebé gosaríem titllar d'excessiva, els dibuixos de Sierra i de Nuet són per ells sols una invitació a fullejar el llibre. L'un i l'altre mereixen ser considerats veritables coautors del llibre.

(Leandre Fontcuberta)

Ramon Folch i Guillèn: *La vegetació dels Països Catalans*. Il·lustracions d'Eugeni Sierra i Ràfols i Josep Nuet i Badia. Barcelona, Ketres Editora, 1981.

LES NOVETATS DEL MES

Arqueologia

Esteve Cruaïnes i Oliver: *Esglésies Romàniques del Penedès*. Dibuixos: Esteve Cruaïnes. Dis-

seny mapa: Joan Cruaïnes i Ràfols. Vilafranca del Penedès, 1980.

Josep M. Gavín: *Inventari d'esglésies, 7. Baix Cinca - Garrigues - Llitera - Segrià*. Pròleg de

Joan Ainaud. Barcelona, 1980. 248 pàgs.

Biologia

M. Àngels Cardona i Florit: *Funcionalisme i ecologia d'algunes comunitats vegetals barcelonines*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1980. 350 pàgs.

Pedagogia

M. Dolors Arnau i Manén: *Els inicis del llenguatge i la comunicació de l'infant*. Barcelona, Rosa Sensat - Edicions 62, 1980. 142 pàgs.

Felipe Yakin: *Problemes normals de la conducta infantil (de 2 a 6 anys). Una síntesi per a pares i educadors*. Traducció de l'original castellà: Miquel Martínez. Barcelona, Rosa Sensat - Edicions 62, 1980. 62 pàgs.

C. Berteloot-M. Bau: *Aspectes terapèutics de la Pedagogia Freinet*. Versió catalana de Ricard Fité. Barcelona, Editorial Laia, 1980, 128 pàgs.

Filologia

C. Genovard Rosselló: *Vocabulario básico trilingüe de psicología científica (inglés-castellano-catalán)*. Amb la col·laboració de J.M. Domènech i Maison. Barcelona, Editorial Fonta-

nella, 1980. 188 pàgs.

Carles Duarte i Montserrat: *Curs de llenguatge administratiu*. Segona edició ampliada. Barcelona, Teide, 1980. 108 pàgs.

Francesc Parreu: *Tartessos, Tyrichae, Tortosa. Comentari filològic*. Tortosa, Dertosa, 1980. 16 pàgs.

Ramon Alsina: *Tots els verbs catalans conjugats*. Amb la col·laboració de Lluïsa Núñez. Barcelona, Teide, 1980. 90 pàgs.

Gastronomia

Antoni Escribà i Llorenç Torrado: *Les postres de l'àvia*. Barcelona, Edicions La Magrana, 1980. 204 pàgs.

Miquel Rodés i Lluís Crespo: *Guia gastronòmica de Catalunya*. Barcelona, 1980. 150 pàgs.

Vària

Narcís Casas i Devesa: *Lliçons d'esquí*. Barcelona, Rafael Dalmau editor, 1980. 68 pàgs. (Arxiu bibliogràfic excursionista de la Unió Excursionista de Catalunya, XXI).

Edith Holden: *La joia de viure la natura*. El diari de... Reproducció facsimil del diari personal d'una naturalista l'any 1906. Versió

catalana dels poemes: Francesc Parcerises, Josep Miquel Sobré, Antoni Turull. Traducció del diari: Esteve Sans. Realització del text manuscrit inspirat en l'original: Angel González. Barcelona, Editorial Blume, 1980. 86 pàgs. il. (Blume natura).

Josep Nuet i Badia-Josep M. Panareda-Clopés: *Vegetació de Montserrat*. Montserrat, Publicacions de l'Abadia, 1980. 94 pàgs. ("Llibres de Motxilla", 13).

Els centres municipals de Serveis Socials. Presentació de Francesca Masgoret i Llardent i Rosa Domènech i Ferrer (edició bilingüe). Barcelona, Ajuntament, Area de Serveis Socials, 1980. 24 pàgs.

Glòria Rubiol: *Els serveis socials: organització i funcionament*. A Gran Bretanya, Iugoslàvia, Israel, Països Baixos. Barcelona, Publicacions de la Fundació Bofill. Editorial Blume, 1980. 202 pàgs. ("Temps de futur", 3).

Vocabulari Comercial. Redactat per Omnium Cultural. Delegació d'Ensenyament del Català, 1981. 62 pàgs.

Ciències socials

Carles Carreras: *Geografia humana*. Barcelona, Dopesa 2, 1980. 110 pàgs. il. ("Conèixer Catalunya", 30).

Marc-Aureli Vila: *Compendi de geografia*. Barcelona, Curial, 1980. 312 pàgs. ("Manuals Curial", 4).

M.M.

PUBLICACIONS REBUDES

Helio Piñón: Nacionalisme i modernitat en l'arquitectura catalana contemporània. Barcelona, Edicions 62, 1980. 160 pàgs.

Congrés Universitari Català. Actes, ponències, comunicacions, conferències. Barcelona, Edicions 62, 1980. 567 pàgs.

"Papers". Revista de sociologia. Barcelona, Ediciones Península - Universitat Autònoma de Barcelona, 1980. 176 pàgs.

Joan F. Mira: Vivir y hacer historia. Estudios desde la antropología social. Barcelona, Ediciones Península, 1980. 204 pàgs.

Agnes Heller: El hombre del renacimiento. Barcelona, Ediciones Península, 1980. 458 pàgs.

Sebastià Juan Arbó: Terres de l'Ebre. Barcelona, Edicions 62, 1980. 350 pàgs.

Isaac Asimov: Fotosíntesis. Barcelona, Plaza y Janés Editores, 1980. 241 pàgs.

Isaac Asimov: Las amenazas de nuestro mundo. Barcelona, Plaza y Janés Editores, 1980. 339 pàgs.

Isaac Asimov: Viaje alucinante. Barcelona, Plaza y Janés Editores, 1980. 252 pàgs.

Isaac Asimov: Vida y tiempo. Barcelona, Plaza y Janés Editores, 1980. 317 pàgs.

Alvin Toffler: La tercera ola. Barcelona, Plaza y Janés Editores,

1980. 494 pàgs.

L'urani a Catalunya. Dictamen de l'Institut d'Estudis Catalans. Vic, Comitè Antiurani de Vic, 1980. 17 pàgs.

Antoni Lloret: Informe sobre Harrisburg. Vic, Comitè Antiurani de Vic, 1980. 18 pàgs.

Cipriano Marín i altres: Pla energètic per a Catalunya. Bases per a una proposta. Vic, Comitè Antiurani de Vic, 1980. 14 pàgs.

Oriol Cabré: Efectes biològics de les baixes dosis de radioactivitat. Vic, Comitè Antiurani de Vic, 1980. 18 pàgs.

Fundació Joan Miró: Art Tântric. Barcelona, Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art Contemporani, 1976. 75 pàgs. il.

Fundació Joan Miró: Erakusketa 1980. Barcelona, Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art Contemporani, 1980. 97 pàgs. il.

Fundació Joan Miró: Obra de Joan Miró. Barcelona, Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art Contemporani, 1979. 178 pàgs. il.

Fundació Joan Miró: Antoni Tàpies (Obra 1956-1970). Barcelona, Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art Contemporani, 1976. 117 pàgs. il.

Fundació Joan Miró: Wolf Vostell. Barcelona, Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art

Contemporani, 1979.

Núria Vilà: Index de Cavall Fort. Barcelona, Edicions del Mall, 1980. 149 pàgs. (col·lecció "El Tremp", 9. Quaderns d'Escola).

Alexandre Galí i Josefa Herrera: Activitat i llibertat en educació. Barcelona, Edicions del Mall, 1979. 75 pàgs. (col·lecció "El Tremp", 7. Quaderns d'Escola).

P. Vergés i A. Martorell: Colònies escolars de l'Ajuntament de Barcelona. Barcelona, Edicions del Mall, 1979. 72 pàgs. (col·lecció "El Tremp", 8. Quaderns d'Escola).

Lluís Busquets i Grabulosa: Plores catalanes contemporànies. Barcelona, Edicions del Mall, 1980. 220 pàgs.

Josep Pinyol i Balasch: Senyera. Història social catalana. Barcelona, Edicions del Mall, 1980. 224 pàgs.

Josefina Cambra: Exercicis i pràctiques de ciències naturals. 3ª BUP. Barcelona, Edicions del Mall, 1979. 189 pàgs. (col·lecció "Quaderns", 18).

Josefina Cambra: Exercicis i pràctiques de ciències naturals. 1ª BUP. Barcelona, Edicions del Mall, 1978. 236 pàgs. (col·lecció "Quaderns", 14).

Mercè Izquierdo: Problemes i pràctiques de química 2^{on} BUP. Barcelona, Edicions del Mall,

1979. 96 pàgs. (col·lecció "Quaderns", 15).

Alan Moorehead: Darwin. La expedició en el Beagle (1831-1836). Barcelona, Ediciones del Serbal, 1980. 240 pàgs. 186 il. (col·lecció "Libros del Buen Andar").

David Dickson: Tecnología alternativa. Traducció de F. Valero. Madrid, H. Blume Ediciones, 1980. 200 pàgs. (col·lecció "Crítica/Alternativa").

Flavio Cocho: Ciencia y aprendizaje. Madrid, H. Blume Ediciones, 1980. 215 pàgs. (col·lecció "Crítica/Alternativa").

"Treball", òrgan central del Partit Socialista Unificat de Catalunya (núms. 655-658). Barcelona, Partit Socialista Unificat de Catalunya, 1980. 16 pàgs.

"El 9 Nou", setmanari independent de la comarca d'Osona (núms. 144-151), Vic, Premsa d'Osona, SA, 1980. 36 pàgs.

"Bien", butlletí d'informació sobre energia nuclear (núm. 14). Barcelona, Comitè Antinuclear de Catalunya, 1980. 24 pàgs.

"Investigación y Ciencia", edició en castellà de "Scientific American". Barcelona, Premsa Científica, SA, gener 1981. 150 pàgs.